

BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE RAADSVRAGEN 2025, NUMMER 39

Datum	10 april 2025
Van	College B&W
Behandeld door	Lena van der Leije /Liesbeth Maats
E-mailadres	lena.van.der.leije@utrecht.nl
Kenmerk	30242020
Beleidsveld	Asiel en Integratie

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de beantwoording van de schriftelijke raadsragen jaargang 2025 nummer 39 over Adequate begeleiding en rechtsbescherming van vluchtelingen van 13 maart 2025, van: Bina Chirino en Tabasum Westra-van Til (ChristenUnie), Ruben Snijder en Lars van Rooij, (Student&Starter), Venita Dada-Anthonij (D66), Hester Assen (PvdA), Louise de Vries en Sjaak van Bommel (PvdD), Melody Deldjou Fard (GroenLinks), Stevie Noltén en Noura Oul Fakir (Bij1), Gert Dijkstra (EenUtrecht), Ruud Maas en Beau Nederhand (Volt), Mahmut Sungur (Denk). De gestelde vragen zijn onderaan bijgevoegd.

Vraag 1

1. Inzicht in lokale samenwerking

Heeft het college kennis genomen van genoemde uitspraak van de rechter? Wat is haar reactie op deze uitspraak?

Antwoord 1

Ja, wij hebben kennis genomen van deze uitspraak. Wij vinden het belangrijk dat het Rijk gehouden wordt aan de wettelijke vereisten voor subsidieverstreking. Het Rijk moet nu een aangepaste opdracht met bijbehorende financiering voor VluchtelingenWerk opstellen en daar maken wij ons zorgen over. De verwachting is dat de juridische dienstverlening aan asielzoekers door VluchtelingenWerk zoals die nu wordt geboden, sterk wordt ingeperkt. Dat zal impact hebben op de dienstverlening aan en integratie van asielzoekers en statushouders in de stad. Door het verlagen van de financiering verwachten we dat de kwaliteit van de juridische begeleiding van asielzoekers minder wordt. Niet iedereen kan dan nog de juiste ondersteuning krijgen. Mensen zullen onnodig uitgeprocedeerd raken en op straat terechtkomen. Dit leidt tot problemen voor de gemeente Utrecht, zoals meer mensen op straat en een toename van aanmeldingen voor de voorzieningen voor ongedocumenteerde mensen. En meer werk voor de juridische begeleiding aldaar om een oplossing te bieden. Daarnaast heeft het impact op de vele vrijwilligers die zich via VluchtelingenWerk voor deze mensen inzetten. Hoe de aangepaste opdracht voor VluchtelingenWerk er precies uit gaat zien en de termijn wanneer die ingaat, is nog niet bekend. De minister heeft spoedig een voorstel hierop beloofd.

Vraag 2

Klopt het dat de gemeente Utrecht voor de begeleiding en ondersteuning van asielzoekers mede afhankelijk is van de inzet van VluchtelingenWerk Nederland? Welke specifieke taken en verantwoordelijkheden heeft VWN binnen de gemeente Utrecht?

Antwoord 2

Ja, dat klopt. VluchtelingenWerk biedt vanuit het programma Rechtsbescherming ook op alle asielopvanglocaties in Utrecht juridische begeleiding aan asielzoekers tijdens hun procedure. Dit programma wordt gefinancierd door het ministerie van Asiel & Migratie. Het betreft onafhankelijke

rechtsbijstand door de juridische experts van VluchtelingenWerk bij de aanvraag van een asielstatus en gezinshereniging. Deze rechtsbescherming gaat hoofdzakelijk over steun aan asielzoekers nog voor ze een status hebben gekregen of zijn afgewezen. Deze steun wordt gegeven via persoonlijke gesprekken, groepsgesprekken, inloopuren, spreekuren; vaak met behulp van tolken. Belangrijk daarbij is ook het bieden van een luisterend oor en het signaleren van kwetsbaren in de opvang. Het geven van onafhankelijke informatie over de procedure gaat over wat voor informatie en formulieren asielzoekers bijvoorbeeld moeten aanleveren, over hun rechten en plichten, over de gevolgen die kunnen ontstaan indien hij/zij zijn verplichtingen niet nakomt of niet samenwerkt, zodat de IND haar werk vlot en efficiënt kan doen. Daarnaast betreft het onder meer 'toekomstoriëntatie' en tolk- en vertaaldiensten, dat ook wordt ingezet ter ondersteuning van de terugkeer van afgewezen asielzoekers. Verder valt het ondersteunen van statushouders bij de aanvraag tot nareis van achtergebleven gezinsleden onder de werkzaamheden. Dit alles dreigt nu grotendeels weg te vallen.

Naast bovenstaande ondersteuning vanuit het (landelijke) programma Rechtsbescherming, levert VluchtelingenWerk dienstverlening en activiteiten vanuit een gemeentelijke subsidie, te weten:

- De maatschappelijke en juridische begeleiding van statushouders, vanaf moment van koppeling aan gemeente Utrecht;
- Het verzorgen van het participatieverklaringstraject voor statushouders;
- De training omgaan met geld voor statushouders;
- De begeleiding van voormalig alleenstaande minderjarige vreemdelingen door het Ex-ama Team;
- Een coördinerende rol en voorlichtingen bij Plan Einstein;
- Juridische begeleiding aan ongedocumenteerde mensen bij De Toevlucht.
- Vraagbaak en juridische ondersteuning voor Oekraïense ontheemden die in Utrecht worden opgevangen

Deze dienstverlening vanuit de gemeentelijke subsidie staat los van het bovengenoemde programma Rechtsbescherming van vluchtelingen en blijft bestaan.

Vraag 3

Is bij het college bekend hoe samenwerkende partners zoals het COA en IND op deze uitspraak reflecteren? Hoe zien het COA en de IND hun rol in de begeleiding van vluchtelingen, indien deze taak wegvalt bij VWN?

Antwoord 3

Het COA heeft, voordat de voorlopige voorziening diende, haar zorgen geuit over de aangekondigde korting op de subsidie van VluchtelingenWerk Nederland. De geplande bezuinigingen hebben gevolgen voor het werk van het COA. De wettelijke rol in de onafhankelijke juridische begeleiding tijdens de asielprocedure van bewoners op de COA-locaties en voor nareizigers komt met de aangekondigde bezuiniging in gevaar. Het COA ziet dat de medewerkers en vrijwilligers van VluchtelingenWerk vaak een vertrouwensband hebben met de bewoners van COA, wat de gemoedrust en leefbaarheid op onze locaties ten goede komt. Het COA geeft aan dat nog moet blijken hoe deze subsidiekorting precies gaat uitpakken voor het COA en hun bewoners. Het is wel duidelijk dat als de bezuiniging doorgaat, de COA-bewoners dan minder goed of helemaal niet meer geholpen worden bij de juridische onderbouwing van hun aanvraag of tijdens het asielproces. Dit zorgt naar verwachting voor onrust onder de bewoners van asielopvanglocaties en druk op COA-medewerkers om die taak over te nemen. Het COA kan deze begeleiding echter niet overnemen, omdat de rol van het COA, opvang en begeleiding van asielzoekers, gescheiden moet zijn van de onafhankelijke taak van VluchtelingenWerk.

De IND maakt zich ook zorgen over de korting die de minister heeft aangekondigd. VluchtelingenWerk en IND werken nauw samen in de asielprocedure, waarin VluchtelingenWerk veel voorbereidend werk doet. Straks kan VluchtelingenWerk de aanvragen voor gezinshereniging mogelijk niet meer ondersteunen, is de zorg van de IND. De IND heeft aangegeven dat zij de voorlichting niet kan overnemen. Verder zal de IND de gevolgen vooral merken in vertraging van afhandeling van dossiers en extra werkdruk.

Gevolgen van de uitspraak voor Utrecht

Vraag 4

Deelt het college de mening dat de onzekerheid over de subsidierelatie met VWN risico's met zich meebrengt voor de continuïteit van de begeleiding en integratie van vluchtelingen in Utrecht voor de korte en de lange termijn? (Ja/Nee, graag toelichten)

Antwoord 4

Ja, die mening delen wij. De onzekerheid over de subsidierelatie met het Rijk gaat vooral over de juridische begeleiding door VluchtelingenWerk voor mensen met een lopende asielprocedure of die gezinshereniging aanvragen. Dat treft vooral bewoners in een asielopvanglocatie.

Dit gespecialiseerde werk kan niet gemakkelijk overgenomen worden door derden; het vraagt bijvoorbeeld interactie en gegevensuitwisseling met IND en de kleinste (onbedoelde) fout kan grote gevolgen hebben, bijvoorbeeld het uitzetten van iemand die geruime tijd in Utrecht woont en werkt. Het is nu nog niet duidelijk wat de impact voor statushouders zal zijn.

Ondertussen bereidt de minister A&M ook het asielnoodmaatregelen wetsvoorstel voor, waarin de geldigheidsduur van een verblijfsvergunning wordt verkort van vijf naar drie jaar en waarbij de verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd wordt afgeschaft. Als die wet ongewijzigd wordt aangenomen, zouden statushouders in Utrecht extra juridische ondersteuning nodig kunnen hebben bij de verlenging van hun asielstatus. Die ondersteuning zal in mindere mate beschikbaar zijn.

Vraag 5

Welke directe gevolgen heeft deze uitspraak voor de uitvoering van lokale projecten en gemeentelijke samenwerking met VWN? Hoeveel asielzoekers en vluchtelingen raken gedupeerd door deze beslissing, bij benadering?

Antwoord 5

De voorzieningenrechter heeft de Minister van A&M opgedragen een nieuwe opdracht voor Vluchtelingenwerk te formuleren. Pas als dat duidelijk is, kan Vluchtelingenwerk aangeven wat zij wel of niet voor het dan aangeboden subsidiebedrag kan doen en wat dat betekent voor de uitvoering van lokale projecten. Ook dan wordt pas duidelijk hoeveel mensen het zal treffen. Het gaat om ten minste 1800 mensen in opvang in Utrecht (incl. alleenstaande minderjarig vreemdelingen). Het tekort aan juridische ondersteuning dat ontstaat kunnen we niet vanuit de gemeente compenseren.

De gemeentelijke samenwerking met Vluchtelingenwerk voor statushouders die aan het inburgeren zijn, zetten we voort.

De verwachting is dat wanneer de rechtsbijstand vanuit Vluchtelingenwerk daadwerkelijk wordt afgeschaald, door statushouders en asielzoekers meer beroep gedaan zal worden op het COA, Plan Einstein-partners, ondernemers en andere lokale partners.

Continuïteit en waarborging van dienstverlening

Vraag 6

Welke partijen zijn momenteel verantwoordelijk voor de opvang en begeleiding van vluchtelingen in Utrecht en hoe wordt deze samenwerking geborgd?

Antwoord 6

Het Centraal orgaan voor opvang van Asielzoekers (COA) is verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers. VluchtelingenWerk zorgt voor de rechtsbescherming van de asielzoeker, door middel van procesbegeleiding. Dit zijn ketenpartners die een convenant hebben met elkaar.

Op het moment dat een asielzoeker erkend vluchteling is (statushouder) en moet gaan inburgeren, is de gemeente verantwoordelijk voor de inburgering. Voor de maatschappelijke en juridische begeleiding van statushouders die inburgeren, heeft gemeente Utrecht subsidieafspraken met VluchtelingenWerk (zie antwoord vraag 2). Daarnaast vangen we in Utrecht asielzoekers op volgens Plan Einstein concept, dus met activiteiten en toekomstgerichte cursussen voor bewoners van het AZC & buurt en het faciliteren van betekenisvolle ontmoetingen. Hierbij zijn meerdere Utrechtse organisaties betrokken, waaronder VluchtelingenWerk.

Vraag 7

In hoeverre kan het college garanderen dat vluchtelingen en asielzoekers in Utrecht de komende jaren toegang houden tot adequate opvang, begeleiding en integratie-voorzieningen, ongeacht veranderingen in landelijke subsidiestromen? (Ja/Nee, graag toelichten)

Antwoord 7

We maken ons als mensenrechtenstad hard voor goede opvang, begeleiding en voorzieningen. Voor de financiering van rechtsbijstand van asielzoekers door VluchtelingenWerk zijn we afhankelijk van het Rijk. Wij kunnen niet alle gaten dichtlopen die het Rijk creëert, zoals wanneer het deze subsidie snel

afbouwt. We bewaken de humanitaire ondergrens, maar het Rijk is in dit geval aan zet. De Gemeente Utrecht kan de financiering hiervan niet overnemen.

Financiële onzekerheid

Vraag 8

Deelt het college de zorg dat de door de minister gecreëerde financiële onzekerheid de continuïteit van adequate en onafhankelijke begeleiding en ondersteuning van vluchtelingen, asielzoekers en statushouders in gevaar kan brengen? (Ja/Nee, graag toelichten)

Antwoord 8

Ja, die zorg delen wij voor de asielzoekers. De juridische begeleiding van statushouders (vluchtelingen) wordt gefinancierd vanuit de gemeente aan VluchtelingenWerk. Een gevolg van deze keuze van de Minister A&M zal, bij ongewijzigde opdracht zijn, dat meer asielverzoeken in eerste aanleg worden afgewezen. Naar verwachting stijgt het aantal zaken waarbij de rechter afgewezen asielzoekers in het gelijk stelt en de procedure dus opnieuw moet. Dit zorgt voor extra kosten voor de samenleving. En daarbij een nog verdere belasting van de toch al overbelaste IND en COA en de rechtspraak. Hierdoor zal ons opvangsysteem verder vastlopen. De wachttijden gaan oplopen omdat de procedure voor asielzoekers nóg langer gaat duren: de wachttijd is nu al gemiddeld anderhalf tot twee jaar. Dit leidt tot veel onzekerheid, stress en leed bij asielzoekers, inclusief kinderen en jongeren. En onrust in de opvanglocaties.

Vraag 9

Zijn er alternatieven in beeld om vluchtelingen alsnog adequate begeleiding te bieden mocht er gerechtelijk anders besloten worden?

Antwoord 9

Dat hangt af van de opdracht die de Minister nu voor Vluchtelingenwerk gaat formuleren en welk subsidiebedrag daarvoor beschikbaar wordt gesteld.

Toekomstige samenwerking en strategie

Vraag 10

Hoe ziet het college de toekomstige samenwerking met VWN in het licht van deze ontwikkelingen? Wat is het gevolg voor de begeleiding van asielzoekers op nieuwe opvanglocaties, zoals de Vlampijpstraat?

Antwoord 10

De samenwerking van de gemeente Utrecht met VluchtelingenWerk zal in de basis niet veranderen. Met elkaar zullen we bekijken hoe we het beste de ondersteuning kunnen bieden aan asielzoekers en statushouders in de nieuwe situatie, ook voor de nog te openen locatie Vlampijpstraat.

Vraag 11

Is het college bereid om in haar lobby met het Rijk te blijven aandringen op behoud van adequate, onafhankelijke begeleiding en rechtsbescherming van vluchtelingen?

Antwoord 11

Ja, daarin trekken we op met de VNG en zo nodig los van de VNG in andere gemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Schriftelijke Vragen | Adequate begeleiding en rechtsbescherming van vluchtelingen

13 maart 2025

Inleiding

Asielzoekers hebben, net als iedereen, recht op onafhankelijke juridische begeleiding. Sinds 2010 vervult stichting VluchtelingenWerk Nederland (VWN) deze wettelijke taak op basis van Europese regelgeving. Dit omvat onder meer het uitleggen van de asielprocedure, het informeren over rechten en plichten en het ondersteunen bij het verzamelen van de benodigde documenten voor de IND. VluchtelingenWerk is aanwezig op asielzoekerscentra en opvanglocaties om voorlichting te geven, spreekuren te houden en juridische ondersteuning te bieden. Elke vluchteling die in Nederland aankomt, krijgt van een vrijwilliger uitleg over de asielprocedure. Vluchtelingenwerk zet zich hiernaast ook in voor asielzoekers en vluchtelingen met ondersteuning en begeleiding bij toelating, opvang, integratie en terugkeer. Daarmee vormt VluchtelingenWerk een essentiële schakel in de migratieketen tussen asielzoekers en het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en de Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V).

Op 2 januari 2025 heeft minister Faber echter de begroting voor het programma Rechtsbescherming meer dan gehalveerd, van 34 naar 13 miljoen euro.¹ Dit plaatst VluchtelingenWerk in een onmogelijke positie: met een drastisch lager budget wordt van hen verwacht dat zij dezelfde werkzaamheden blijven uitvoeren. Hierdoor komt de (juridische) begeleiding van vluchtelingen ernstig onder druk te staan, waardoor zij grotendeels op zichzelf aangewezen zullen zijn in een complexe procedure. Het werkveld vreest dat deze bezuiniging de chaos in de asielopvang alleen maar zal vergroten en zal leiden tot een toename van juridische procedures.²

Op 14 februari heeft de rechtbank Amsterdam geoordeeld dat de minister van Justitie en Veiligheid de subsidierelatie met Stichting VluchtelingenWerk Nederland (VWN) voorlopig ongewijzigd moet voortzetten.³ Dit betekent dat VWN haar werk voor de ondersteuning van vluchtelingen en asielzoekers voorlopig kan blijven uitvoeren. Tegelijkertijd blijft er onzekerheid over de toekomst van deze subsidie en de gevolgen voor lokale samenwerking.

Ook in Utrecht zijn er meerdere opvanglocaties voor vluchtelingen en asielzoekers. De **ChristenUnie** en de fracties **D66**, **Student&Starter**, **PvdA**, **PvdD**, **Groenlinks**, **Bij1**, **EenUtrecht**, **Volt** en **Denk** vinden het van groot belang dat asielzoekers en vluchtelingen adequate begeleiding krijgen in de asielprocedure en ondersteuning en begeleiding bij toelating, opvang, integratie en terugkeer. Daarom hebben wij de volgende vragen aan het college.

¹ <https://nos.nl/artikel/2555815-rechter-minister-faber-mag-subsidie-vluchtelingenwerk-niet-halveren>; Zie beslisnota,

https://www.eerstekamer.nl/overig/20250210/beslisnota_bij_afbouw/document_of_besluit; <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-45d52e0ea3c7c478c5ff8ede94c1040059b7dd9c/pdf>

² <https://www.vluchtelingenwerk.nl/n/artikelen/nieuws/zwart-scenario-vluchtelingen-staan-er-straks-alleen-voor>

³ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Amsterdam/Nieuws/Paginas/Minister-moet-subsidierelatie-met-Vluchtelingenwerk-voorlopig-ongewijzigd-voortzetten.aspx>

1. Inzicht in lokale samenwerking

1. Heeft het college kennis genomen van genoemde uitspraak van de rechter? Wat is haar reactie op deze uitspraak?
2. Klopt het dat de gemeente Utrecht voor de begeleiding en ondersteuning van asielzoekers mede afhankelijk is van de inzet van VluchtelingenWerk Nederland? Welke specifieke taken en verantwoordelijkheden heeft VWN binnen de gemeente Utrecht?
3. Is bij het college bekend hoe samenwerkende partners zoals het COA en IND op deze uitspraak reflecteren? Hoe zien het COA en de IND hun rol in de begeleiding van vluchtelingen, indien deze taak wegvalt bij VWN?

2. Gevolgen van de uitspraak voor Utrecht

4. Deelt het college de mening dat de onzekerheid over de subsidierelatie met VWN risico's met zich meebrengt voor de continuïteit van de begeleiding en integratie van vluchtelingen in Utrecht voor de korte en de lange termijn? (Ja/Nee, graag toelichten)
5. Welke directe gevolgen heeft deze uitspraak voor de uitvoering van lokale projecten en gemeentelijke samenwerking met VWN? Hoeveel asielzoekers en vluchtelingen raken gedupeerd door deze beslissing, bij benadering?

3. Continuïteit en waarborging van dienstverlening

6. Welke partijen zijn momenteel verantwoordelijk voor de opvang en begeleiding van vluchtelingen in Utrecht en hoe wordt deze samenwerking geborgd?
7. In hoeverre kan het college garanderen dat vluchtelingen en asielzoekers in Utrecht de komende jaren toegang houden tot adequate opvang, begeleiding en integratie-voorzieningen, ongeacht veranderingen in landelijke subsidiestromen? (Ja/Nee, graag toelichten)

4. Financiële onzekerheid

8. Deelt het college de zorg dat de door de minister gecreëerde financiële onzekerheid de continuïteit van adequate en onafhankelijke begeleiding en ondersteuning van vluchtelingen, asielzoekers en statushouders in gevaar kan brengen? (Ja/Nee, graag toelichten)
9. Zijn er alternatieven in beeld om vluchtelingen alsnog adequate begeleiding te bieden mocht er gerechtelijk anders besloten worden?

5. Toekomstige samenwerking en strategie

10. Hoe ziet het college de toekomstige samenwerking met VWN in het licht van deze ontwikkelingen? Wat is het gevolg voor de begeleiding van asielzoekers op nieuwe opvanglocaties, zoals de Vlampijpstraat?
11. Is het college bereid om in haar lobby met het Rijk te blijven aandringen op behoud van adequate, onafhankelijke begeleiding en rechtsbescherming van vluchtelingen?

Gesteld door:

- Bina Chirino – Tabasum Westra-van Til, **ChristenUnie**
- Ruben Snijder – Lars van Rooij, **Student&Starter**
- Venita Dada-Anthonij, **D66**
- Hester Assen, **PvdA**
- Louise de Vries – Sjaak van Bommel, **PvdD**
- Melody Deldjou Fard, **GroenLinks**
- Stevie Nolten – Noura Oul Fakir, **Bij1**
- Gert Dijkstra, **EenUtrecht**
- Ruud Maas – Beau Nederhand, **Volt**
- Mahmut Sungur, **Denk**